

СПАЛЕНА ЛЮДВИКІВКА ВОСКРЕСЛА ЧЕРЕЗ 66 РОКІВ

Було село – і за декілька годин щезло з лиця землі. Така доля 13 липня 1943 року спіткала Людвиківку, польське поселення, яке розташувалося на теренах тодішньої Млинівської гміни. Німці дотла спалили його. Як, зрештою, того ж таки дня сусідній чеський Малин. Тільки ось у повоєнний час Малину судилося відродитися, а Людвиківка навечно канула у Лету. У Лету – але не в забуття. Наразі на свято Петра та Павла через 66 років після трагедії на місце

розташування колишньої Людвиківки прибула польська делегація, аби тут освятити монумент, на якому викарбувані імена 172-х загиблих.

Прикметно, що майже весь склад делегації – діти, онуки, правнуки, родичі колишніх поселенців Людвиківки.

Закінчення на 2 стор.

ТУТ ЗНАХОДИЛОСЯ СЕЛО
ЛЮДВІКІВКА

ЦЕ МІСЦЕ НАГАДУЄ
ПРО СЕЛО, ЯКЕ БЫЛО
ПАЦИФІКОВАНЕ
ГІТЛЕРІВЦАМИ
13 ЛИПНЯ 1943
СЕЛО ЗНИКЛО
З ПОВІТРІ ЗЕМЛІ

ПЕРШІ
ТА ВШІ
ЖИВЦІ
МІШКАНЦІ
ЛЮДВИКІВКИ

С
Г

**ПРОПОНУЮ
ПЕРЕТЯЖКУ І
РЕМОНТ М'ЯКИХ
МЕБЛІВ.
ДОСТАВКА.**

80958286480,
80969390949, 6-53-96.

СПАЛЕНА ЛЮДВИКІВКА ВОСКРЕСЛА ЧЕРЕЗ 66 РОКІВ

Закінчення. Початок на 1 стор.

«ЩО ВИ ТАМ, ТАТУ, БАЧИЛИ?»

«ПЕКЛО, СИНУ, ПЕКЛО»

Чому фашисти вибрали об'єктом для варварського знущання саме Людвиківку? На це запитання гість із Польщі **Едвард Ярош** відповідає однозначно:

- Тому що у селі був загін самооборони і німці про це довідалися. Точніше, знайшовся зрадник, який поспішив у Дубно доповісти німецькому начальству про оборонців, за що був належно винагороджений. У свою чергу добре оснащений каральний загін поспішив у село, аби виконати спецзавдання – жорстоко «прочити» Людвиківку, яка, до того ж, допомагала «партизанці». Міг потрапити у це пекло і я. Мені тоді було 16 років. Я саме вигнав кілометрів за три від села худобу на випас. Як бачу – іде декілька машин. Одна з них спинилася неподалік від мене. Офіцер, вглянувши з кабіни, на ламаній польській мові запитав, чи я, бува, не з Людвиківки. А мене як щось напоумило сказати: «ні». «Тоді втікай, щоб очі мої тебе не бачили», - матюкнувся офіцер. А я, наляканий, так і зробив – миттєво чкурнув до лісу. А вже звідти помітив, як над Людвиківкою здіймається густий дим.

У селі, серед півсотні осель, в основному були дерев'яні хати, лише декілька цегляних, отож усі вони спалахували від вогню, як сірники. Загалом після пожежі не залишилися жодної віцілої будівлі, а найстрашніше – жодної живої душі. Одні із мешканців згоріли в своїх оселях, інші, охоплені полум'ям, втікали у поле і там падали замертво. Третіх розстріляли із кулемета, якого прилаштували на сільському вітряку. Врятуватися будь-кому було марно, адже село фашисти оточили з усіх сторін. Щоправда, перед тим, як пустити по стріхах «червоного півня», жінок та дітей відправили до сусіднього Ужинця, а вже звідти – до табору. Таким чином їх минула гірка доля.

- Мені тоді виповнилося 12 років, - пригадує **Гелена Бжозовська**, - нас із мамою погнали до сусіднього села, а батько та два брати залишилися. На прощання практично часу не було, але водночас добре пам'ятаю, як батько вхопив якусь торбинку, накидав туди нарванних вишень, дав мені. Мовляв, у дорозі пригодяться. А я ненароком причавила ті вишні. З них почав текти сік, а мені тоді привиділося, що то – не сік, а кров. На жаль, цей признак здійснився.

- Після того, як німці спалили Людвиківку,

вони наказали, щоб туди, боронь Боже, ніхто із сусідніх сіл не навідувався, - розповідає 79-річний житель Ужинця **Микола Шевчук**, - а вже через тиждень прийшли поліцаї, зібрали старших дядьків, у тому числі й мого батька, і наказали закопати трупи. Коли батько повернувся з того завдання, то майже тиждень ходив як німий. Потім я його став допитуватися, що ви, мовляв, тату, там бачили, а він у відповідь сказав лише одне слово: «Пекло».

- Погорільці поховали у різних місцях, - доповнює розповідь свого односельця із Ужинця **Никодим Панасюк**, - одних - у селі, інших – за селом. Сім обуглених трупів лежали у житі за півкілометра від Людвиківки – там і викопали для них могилу. Одне слово, вздовж пагорба, де розташовувалося село, зарясніли на похованнях березові хрести. Після війни їх доглядали. Біля окремих були клумби квіток. А потім ці хрести – один за одним – почали щезати. Від трухливості. А ще – від людської бездушності. Бо, наскільки пам'ятаю, останнього такого власноруч витягнув колишній директор тутешнього корморадгоспу. Він йому, виявляється, заважав. Зрештою, не так йому, як тракторам, які оралі поле і щораз змушені були робити дугу, обминаючи могилу.

172 ІМЕНІ –

В ОДНОМУ СПИСКУ ТА ГУРТІ

Від кінця 50-х років минулого століття фактично єдиною пам'яткою про Людвиківку залишилася високий хрест-фігура, який стояв на початку поселення ще з часів Пільсудського, а може й раніше. Можливо, навіть із попереднього століття, коли граф Ходкевич найменував поселення на честь свого сина Людовіка. У 1992 році місцеві жителі замінили ветху фігуру на нову. А наразі біля цього хреста вознісся гранітний монумент.

- Ідея встановлення цього пам'ятника почала втілюватися у минулому році, - розповідає голова ініціативної групи, один із керівників польської делегації **Анна Собкевич**, - відразу після того, як я з групою співвітчизників побувала на місці колишньої Людвиківки. Сюди мене привело родовідне коріння, адже тут знайшла вічний спочинок моя прабабця, а з нею - інші родичі. Хотілося оживити пам'ять про них. Ось так поширився клич по всій Польщі, аби відгукнулися ті, чий родовід пов'язаний із Людвиківкою. Відгукнулося доволі багато людей. Заодно усімгуртом була

підтримана ідея, аби спорудити гранітного пам'ятника і на ньому висікти імена тих, хто загинув 13 липня 1943 року. Таких імен назбиралося сто сімдесят два. Вважаю, що таким чином ми, сучасники, віддали данину пам'яті нашим попередникам. Принаймні, віднині їхні імена – у єдиному списку, у єдиному гурті.

- Символічно також, що спорудження пам'ятника нагадало ще одну людську істину – жити у мирі та злагоді, - наголошує консул генерального консульства Республіки Польща у Луцьку **Рафал Плевінський**, котрий прибув на освячення монумента. - Як я довідався від тутешніх мешканців, між поляками із Людвиківки та українцями, чехами з інших довколишніх поселень не виникало жодних конфліктів. Наприклад, до ветлікаря Михальського зверталися за допомогою та порадою сотні селян із усієї Млинівської гміни. Він також умів підковувати коней, як ніхто інший. А ось до копача Пеляка зверталися, аби викопав криницю. Він свою роботу завжди виконував майстерно. Одне слово, це був справжній приклад дружби, повчальний на всі часи. І елемент цього повчання присутній сьогодні, коли на освячення пам'ятника прийшли українці та поляки, коли служба Богу разом відправляють католицький та православний священники, коли лунають заклики шанувальників історії і проявляти не ненависть, як це трапилося під час війни, а саме любов до ближнього.

Після освячення пам'ятника представники польської делегації допізна перебували на тутешніх теренах. Одні з них пішли у село Ужинець і там зустрілися зі старожилами, аби більше дізнатися про Людвиківку. Інші попрямували в протилежний бік – на пагорби, де раніше розташовувалося село.

- Через шістьдесят шість років достоєнно встановити, де стояла батьківська та дядькова хата, дуже важко, - зізнається **Казимир Кашицький**, - але головне: я взяв з рідних місць пригорщу землі. Вона щораз нагадуватиме мені, моїм дітям та онукам, звідкіля тягнеться наш родовід.

Справді, на свято Петра та Павла, коли відбувалося вищезгадане дійство, проявилася визначальна людська риса – пошановувати пам'ять. Пошановувати попри далеку минувшину, попри те, що змінилися покоління і довелось долати відстань у понад тисячу кілометрів. Від такого пошанування, справді минуле, яким би воно гірким та печальним не було, ніколи не віддалиться від душі.

Євген МЛИН.